

Boeren op veen: waar staan we nu?

In Nederland wordt al generaties lang geboerd op veengrond. Door ontwatering kunnen we met machines het land op en kunnen koeien in de wei lopen. Als het maaiveld daalt door veenoxidatie, gaat het slootpeil meestal omlaag zodat de drooglegging gelijk blijft.

Maar de ontwatering van veengronden staat steeds meer ter discussie. Waterschappen kunnen de waterpeilen vaak niet verder verlagen: technisch is dat lastig of de kosten zijn te hoog. Daar komt bij dat Nederland sinds het Klimaatakkoord de CO₂-uitstoot door veenoxidatie moet verminderen. Daarom werken provincies en waterschappen toe naar het vernatten van veengronden.

Vernatting: wens en werkelijkheid

Idealiter zouden provincies en waterschappen veenoxidatie helemaal stoppen. Dat kan door veengrond permanent onder water te zetten of op z'n minst te vernatten tot een grondwaterstand van 15–20 cm onder het maaiveld. Maar bij zulke waterpeilen is een rendabele melkveehouderij niet meer mogelijk. De gevolgen voor bedrijven en het platteland zouden groot zijn—zowel sociaal als economisch.

Helemaal niets doen is echter ook geen optie: op lange termijn veroorzaakt verdere bodemdaling óók problemen voor de landbouw.

Onze inzet voor boeren op veen

Wij vertegenwoordigen al jarenlang boeren op veengrond in landelijke en regionale overleggen. Steeds vaker horen we dat de overheid wil toewerken naar een gemiddelde grondwaterstand van 20–40 cm onder het maaiveld.

Wij pleiten voor een vrijwillige aanpak, waarbij boeren zelf kunnen kiezen om mee te doen en daarvoor een passende beheervergoeding krijgen. Als de overheid tóch richting verplichte peilverhoging gaat, hebben wij onze standpunten helder vastgelegd in onze Veenvisie ([link naar website](#)).

Toekomstperspectief voor de melkveehouderij op veen

Wij staan voor een toekomst waarin melkveebedrijven op veengrond kunnen blijven bestaan. Dat perspectief is er als:

- Schade aan landbouwbedrijven zoveel mogelijk wordt voorkomen;
- Grondwaterpeilen niet hoger komen dan gemiddeld 40 cm onder het maaiveld en maximaal 15% van het bedrijf te maken krijgt met een grondwaterstand tussen 20–40 cm onder het maaiveld;
- Inkomensschade, vermogensschade en overige schade door peilverhoging volledig wordt vergoed;
- De overheid vermogensschade compenseert met landbouwgrond en zorgt voor een goed verkavelingsproces (grondruil, aankoop, toebedeling);
- Na peilverhoging het slootpeil wordt aangepast aan de maaiveldddaling die daarna nog optreedt;
- Hogere waterpeilen altijd samengaan met ondersteunend beleid, zoals uitbreiding van agrarisch natuurbeheer;
- Gebiedsprocessen worden aangestuurd door gebiedscommissies waarin de landbouw minimaal de helft van de zetels heeft.

Compensatie Systematiek Veenweide (CSV)

De Compensatie Systematiek Veenweide (CSV) die mede ontwikkeld is door de landbouw, stelt duidelijke kaders voor peilverhoging. Per bedrijf en per perceel wordt vooraf berekend wat de gevolgen zijn. Zo weet iedereen waar hij aan toe is, en kan waar nodig worden bijgestuurd.

Voor provincies en waterschappen wordt bovendien helder hoeveel geld en hoeveel compensatiegrond nodig is om peilverhogingen verantwoord uit te voeren.

Onderbemaling in veenweidegebieden

In diverse veenweidegebieden passen boeren al jarenlang onderbemaling toe om de ontwatering en draagkracht van hun percelen op peil te houden en verdere bodemdaling beheersbaar te maken. Onderbemaling is een bestaande praktijk die is ontstaan binnen het geldende peilbeheer en in veel gevallen essentieel is voor een bedrijfsvoering die past bij de landbouwfunctie van het gebied. LTO is van mening dat bestaande onderbemaling niet generiek verboden of beëindigd kan worden zolang er geen gelijkwaardig, technisch werkbaar en economisch haalbaar alternatief beschikbaar is. Eventuele aanpassing of beëindiging van onderbemaling kan alleen plaatsvinden op vrijwillige basis, gebiedsgericht en met volledige compensatie van inkomens- en vermogensschade. Daarbij geldt dat keuzes over onderbemaling altijd onderdeel moeten zijn van integrale gebiedsprocessen, met een expliciete rol voor de landbouw en onderbouwd met hydrologische en landbouwkundige analyses.

Innovatie: bodemmaatregelen als alternatief

Omdat peilverhoging grote impact heeft én niet altijd voldoende helpt tegen veenoxidatie, wordt binnen het Veen Innovatie Programma Nederland onderzoek gedaan naar innovatieve bodemmaatregelen. Voorbeelden zijn:

- Het keren van veenprofielen met het onderliggende zand;
- Het overlagen van veengrond met vrijkomende grond uit bijvoorbeeld woningbouw of infrastructuur;
- Het aanleggen van een waterinfiltratiesysteem (WIS);
- Het opbrengen van dunne lagen ongerijpte klei op veengronden;
- Daarnaast lopen er verkenningen naar teelten die geschikt zijn voor hoogwater- of natte landbouw, zoals riet, vezelgewassen, lisdodde en veenmos.

Waterbeschikbaarheid

Het actief verhogen van waterpeilen in veenweidegebieden, bijvoorbeeld via waterinfiltratiesystemen (WIS), vergt structureel voldoende beschikbaar zoetwater. In de praktijk is die beschikbaarheid niet vanzelfsprekend: waterschappen signaleren toenemende knelpunten in perioden van droogte, waarin wateraanvoer onder druk staat en prioritering plaatsvindt. In zulke situaties heeft vernatting van veen een lage prioriteit binnen het waterverdelingsregime, waardoor peilverhoging niet altijd realiseerbaar is. Dit betekent dat de veronderstelde en beleidsmatig ingeboekte reductie van CO₂-emissies in droge perioden in de praktijk niet kan worden waargemaakt. LTO benadrukt daarom dat peilverhoging alleen verantwoord is wanneer waterbeschikbaarheid structureel geborgd is en dat beleid expliciet rekening moet houden met de fysieke grenzen van het watersysteem.

Hoogwaterlandbouw

Er wordt momenteel een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden en haalbaarheid van hoogwaterlandbouw, onder andere door experimenten. Praktijkproeven en kennisontwikkeling staan hierin centraal. Overheden en kennisinstellingen hebben een rol in het faciliteren van onderzoek, pilots en gebiedsgerichte experimenten, onder meer via tijdelijke programma's en subsidieregelingen. Deze trajecten zijn gericht op het vergroten van inzicht in technische, ecologische en ruimtelijke randvoorwaarden, zonder vooruit te lopen op grootschalige toepassing of economische perspectieven.

Ons standpunt is dat een praktijkgedreven verkenning, uitgevoerd in nauwe samenwerking met agrariërs, noodzakelijk is om de consequenties voor bedrijfsvoering, risico's en verdienvermogen expliciet en realistisch in beeld te brengen. Hoogwaterlandbouw kan daarbij uitsluitend een gebiedsspecifieke en vrijwillige optie zijn, waarbij beleidskeuzes over opschaling pas aan de orde zijn nadat economische perspectieven en effecten op grondgebruik en bedrijfscontinuïteit voldoende zijn uitgewerkt.

Veenweide Innovatie Programma Nederland (VIP NL)

Voor meer innovaties en praktijkgerichte oplossingen voor een toekomstbestendig veenweidegebied, zie het Veenweide Innovatie Programma Nederland (VIP NL).

De website biedt een actueel overzicht van onderzoeken naar maatregelen en opgedane kennis die kunnen bijdragen aan het beperken van bodemdaling en CO₂-uitstoot in relatie tot melkveehouderij of introductie van natte teelten in veengebieden.

Dit zijn onze bestuurlijke standpunten waar wij mee de boer opgaan. Wij gaan graag met jullie in gesprek over onze aanpak.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Jaromir Devilee
Beleidsadviseur Natuur, Klimaat en Energie
+31610050504 | jdevilee@ltonoord.nl